

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра
кримінального права і процесу

Курсова робота
На тему:
«Негласні слідчі (розшукові) дії»

Виконав:
ст. групи ПР-32
Балан В.В.

Перевірила:
доц. Рогатинська Н.З.

ТЕРНОПІЛЬ-2016

План.

Вступ.	3
1. Поняття та система негласних слідчих (розшукових) дій.	4
2. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.	22
3. Порядок отримання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.	25
4. Забезпечення прав та законних інтересів осіб, щодо яких проводились негласні слідчі (розшукові) дії.	36
Висновки.	42
Список використаної літератури.	43

Вступ

З прийняттям у 2012 році Кримінального процесуального кодексу вітчизняна правова доктрина поповнилася ще однією доволі дискусійною тематикою. Включення до цього процесуального закону гл.21 «Негласні слідчі (розшукові) дії» сприйнялося неоднозначно як вченими так і практикуючими юристами. Поглинання досудовим розслідуванням оперативно-розшукових заходів та розширення тим чином засобів формування судових доказів мало як прихильників так і противників серед вказаної категорії осіб, адже така практика не нова і мала місце в багатьох демократичних та правових державах світу. Проте на фоні політичного режиму, що існував на час розроблення та прийняття кодексу однозначно негативно нововведення сприйняла громадськість, розцінюючи це як порушення конституційних гарантій на приватне життя та крок до побудови поліцейської держави.

Метою даної роботи є дослідження, аналіз та узагальнення матеріалів чинних нормативно-правових актів та наукових праць з даної тематики задля її ширшого усвідомлення та засвоєння.

Специфічним для негласних, на відміну від гласних, слідчих (розшукових) дій є те що їх детальна регламентація та організаційно-тактичні засади закріплені відомчими (міжвідомчими) нормативними актами, що в більшості випадків є документами які містять інформацію з обмеженим доступом. Виходячи з цього в даній роботі не акцентується увага на детальному описі окремих негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки не ознайомившись із зазначеними актами неможливо дати таким діям вичерпну характеристику.

Натомість значної уваги приділено поняттю, обумовленості, класифікаціям, підставам та порядку отримання дозволу на проведення негласних розшукових дій. Також окремо розглянуто питання щодо забезпечення прав та законних інтересів осіб, щодо яких проводились вказані дії.

1. Поняття та система негласних слідчих (розшукових) дій.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України суттєво розширив засоби формування судових доказів, наповнивши досудове розслідування негласними слідчими (розшуковими) діями, які раніше застосовувалися лише як заходи оперативно-розшукової діяльності та слугували іншим цілям.

З огляду на таку тенденцію включення оперативно-розшукової діяльності в систему досудового розслідування, як красно мовить М. Шумило, «порушується вельми важлива проблема. Якою мірою це доцільно й обґрунтовано й чи стане досудове розслідування ефективним?» [15, с. 134].

Актуальність досліджуваної проблеми у тому, що поглинання досудовим розслідування оперативно-розшукових заходів має певні переваги – усунення дублювання, яке експерти Ради Європи розцінили у висновку від 2 листопада 2011 р. як «наміри відійти від громіздкого, із чисельними повторами, триступеневого кримінального процесу радянського типу» [9, с. 21].

З іншого боку, в змішуванні кримінально-процесуальної діяльності та оперативно-розшукових заходів є теж певна небезпека. Як зазначав А. Дубинський «... зрощування цих двох функцій неприпустимо, бо воно може негативно позначитись на оцінці доказів, об'єктивності розслідування, формуванні висновків у кримінальній справі...» [15, с. 135]. Дійсно маємо «важливу проблему».

Аналіз останніх наукових досліджень показує, що проблеми становлення інституту негласних слідчих дій залишаються поки що малодослідженими, хоча дослідження даних проблем стають все активнішими [6–20].

Еволюція нормативної регламентації таких слідчих дій структурно описана в підручнику з кримінального процесу під редакцією Л.М. Лобойко [8]. Нормативна регламентація НСРД у "новітній" їх історії еволюціонувала протягом 3 таких періодів:

1. До 1992 року. Регламентация НСРД (оперативно-розшукових дій -ОРД) здійснюється винятково секретними інструкціями. Встановлення обставин злочину відбувається поза межами "офіційного" кримінального процесу.

2. 1992-2012 роки. У 1992 році ОРД в нашій державі виведено на "світ" у зв'язку із ухваленням Закону "Про ОРД". Однак в цьому Законі НСРД були лише названі, а порядок їх провадження встановлювався секретними інструкціями. Таким чином, встановлення обставин злочину у межах стадії досудового розслідування відбувалося як засобами "офіційного" кримінального процесу, так і засобами "неофіційного" (таємного) процесу під назвою "ОРД".

Для цього періоду є притаманним чіткий розподіл повноважень оперативних працівників і слідчих. Слідчі не мали доступу до секретних матеріалів - результатів ОРД. Питання про те, які саме матеріали ОРД передати слідчому, вирішували оперативні співробітники.

Нагляд за додержанням законності негласних дій здійснював прокурор не нижче обласного рівня.

3.3 2012року - дотепер. НСРД здійснюються згідно з правилами, викладеними у окремій главі 21 КПК. У цій главі детально регламентовано підстави, процесуальний порядок їх провадження, а також механізми забезпечення прав осіб, щодо яких їх провадять. Отже, досягнуто стану правової визначеності, а втручання у права людини здійснюється згідно із законом (КПК) [8, с.299-301].

Отже, якщо поглянути на історію, то виявляється, що раніше оперативна діяльність і кримінальний процес були принципово різними за формою, порядком регулювання та способами застосування отриманих відомостей. «Раніше, під час досудового розслідування, отримувана від оперативників інформація використовувалася лише для визначення загального напрямку руху кримінальної справи, побудови версій, вироблення тактики проведення окремих слідчих дій»[12]. Отримані дані не могли прямо використовуватися як докази.

Така практика в світі не нова [20]. Подібних змін зазнали багато процесуальних законів європейських держав. Виходячи з цього, українську доктрину цікавить чи дійсно така реформа є соціально обумовленою і науково виправданою, чи можна ці дії вважати повноцінно слідчими та як бути з дублюванням в різних нормативно-правових актах однакових за змістом заходів.

Чинний КПК у ст.233 ч.1. подає досить стисле визначення слідчих (розшукових) дій, вказуючи, що вони є діями, що спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Ст.246 ч.1. розкриває поняття негласних слідчих (розшукових) дій як різновиду слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом. Позитивним є те що на відміну від минулої редакції ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність»[3], КПК розкриває основні засади таких дій та дає їх вичерпний перелік.

Так, главою 21 проекту Кодексу вводяться такі негласні слідчі (розшукові) дії:

- стаття 260. Аудіо-, відеоконтроль особи;
- стаття 261. Накладення арешту на кореспонденцію;
- стаття 263. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;
- стаття 264. Зняття інформації з електронних інформаційних систем;
- стаття 267. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи;
- стаття 268. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу;
- стаття 269. Спостереження за особою, річчю або місцем;
- стаття 270. Аудіо-, відеоконтроль місця;
- стаття 271. Контроль за вчиненням злочину;
- стаття 272. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації;

— стаття 274. Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження;

Щоб зрозуміти правову природу вказаних дій, розглянемо їх наукове визначення в теорії кримінального процесу, в якій декілька визначень цього поняття. Досить поширеним є визначення М.А. Погорецького, який називає слідчі дії як вид процесуальних дій, передбачених кримінально-процесуальним законом, що здійснюється у визначеному ним порядку уповноваженими на це особами, які наділені владними повноваженнями примусового характеру для отримання доказів (виявлення фактичних даних та їхніх джерел, їх перевірки й оцінки та надання їм статусу доказів), перевірки й оцінки самих доказів та їх використання у кримінальній справі [19 с.272-273]. Ю.М. Грошевий визначає, що слідчі дії – це регламентовані кримінально-процесуальним законом процесуальні дії, що спрямовані на збирання, фіксацію і перевірку доказів. Ю.М. Грошевий також визначає критерії зарахування будь-яких процесуальних дій до кола слідчих дій: 1) їх пізнавальна спрямованість, тобто спрямованість на збирання, фіксацію і перевірку доказів; 2) наявність передбаченої законом процесуальної форми, відповідно до якої проводяться слідчі дії; 3) можливість порушення в перебігу їх проведення прав та законних інтересів осіб, у зв'язку з чим деякі з них проводяться тільки після дачі згоди на те суду або з санкції прокурора; 4) можливість застосування державного примусу при їх проведенні. [16 с.218-219] Ю. Лоза подає доповнення до переліку ознак слідчих дій: 1) слідчі дії передбачені кримінально-процесуальним законодавством; 2) направлені на збирання, перевірку та оцінку доказів; 3) можуть застосовуватися після порушення кримінального провадження, крім випадків, визначених у КПК; 4) підлягають єдиним правилам та вимогам до фіксації ходу слідчої дії та закріплення отриманих результатів; 5) дозволяють об'єктивно фіксувати хід проведеної дії та її результати [16 с.219].

Вбачається, що досліджувані негласні слідчі дії не повністю відповідають зазначеним вище критеріям слідчих дій, адже після аналізу

норм КПК ми не знаходимо норм, які б детально регламентували проведення хоча б однієї негласної слідчої (розшукової) дії, (на противагу тих слідчих дій, які не належать до негласних), а будь-яка названа негласна слідча (розшукова) дія, (дослідуючи її навіть за досить коротким змістом, зазначеним у КПК), не проводиться засобами державного примусу, бо особа, щодо якої ця дія проводиться, нічого про це навіть не знає. Також серед ознак слідчих дій немає такої характеристики, як її негласний характер.

У теорії кримінального процесу не розглядається така правова категорія, як «розшукові дії» (або її варіації «розшукові заходи»). Вона є предметом вивчення науки про оперативно-розшукову діяльність (ОРД). Одна з проблем теорії ОРД – визначення поняття та змісту оперативно-розшукового заходу (ОРЗ). Аналіз юридичної та спеціальної літератури свідчить, що в даний час єдиної думки серед учених в галузі ОРД щодо питання ОРЗ не існує. Вдалися щодо цього висновок І.В. Сервецького, який вважає, що правова природа поняття ОРЗ ґрунтується на злитті понять «оперативний» і «розшуковий», тобто це визначені законом дії уповноважених державою суб'єктів ОРД, що здійснюють її переважно негласно з використанням сил, засобів, методів для викриття у злочинній діяльності конкретних осіб, запобігання та розкриття злочинів, розшуку злочинців і встановлення безвісно відсутніх осіб. К.М. Ольшевський визначає негласні оперативно-розшукові заходи як заходи, що проводяться оперативними підрозділами (працівниками) осіб і сторонніх громадян. Негласність оперативно-розшукових заходів досягається дотриманням принципу конспірації і застосуванням спеціальних оперативно-розшукових сил, засобів і методів[18 с.148-149].

Які ж основні ознаки ОРЗ. Що визначають їхню правову природу? В.Г. Бобров пропонує такі: 1.Наявність власної правової основи. 2.Здійснення ОРЗ із суворим дотриманням вимог законів та інших нормативних актів. 3.Проведення ОРЗ завжди пов'язано з розглядом юридичного факту. 4.ОРЗ породжують, змінюють, припиняють певні правовідносини. 5.Юридичний

обов'язок щодо організації та проведення ОРЗ покладено лише на уповноважених суб'єктів ОРД. 6.Типові для юридичних форм діяльності операції з нормами права. 7.Юридичний характер контролю за організацією і здійсненням ОРЗ відповідними посадовими особами органів, які здійснюють ОРД, прокурорський нагляд. 8. Предмет та об'єкти пізнання ОРЗ містяться у сфері правових явищ. 9.Результати ОРЗ завжди тягнуть за собою певні юридично значущі наслідки. 10.Майже всі ОРЗ мають негласний характер[17 с.335-336].

Правова природа розшукових дій також розкривається в Законі України «Про ОРД». У ч.1 ст.8 міститься перелік ОРЗ, що можуть проводитися оперативними підрозділами. Як свідчить аналіз даної норми закону «Про ОРД» і норм КПК, наведених вище, перелік оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій збігається.

Досліджуючи систему негласних слідчих (розшукових) дій, О.М. Чистолінов і В.О. Черков визначають такі ознаки негласної слідчої (розшукової) дії: спрямованість на збирання (перевірку) доказів, специфічний суб'єкт проведення, необхідність збереження таємниці про факт та методи проведення, спеціальний порядок прийняття рішення про їх проведення та використання отриманих результатів [17 с.338-339].

Навіть такий стислий аналіз ознак дозволяє дійти висновку про їх практично повну тотожність із ОРЗ, які здійснюються уповноваженими оперативними підрозділами. «Основна й майже єдина відмінність полягає у суб'єкті – слідчий або оперативний підрозділ, та, відповідно, це негласна слідча (розшукова) дія або оперативно-розшуковий захід»[13]. Зараз ми маємо ситуацію, коли одні й ті ж дії регулюються різними законодавчими актами й мають відповідно до них різне правове визначення.

Що стосується законодавчого визначення негласних слідчих (розшукових) дій, то як бачимо проблем не виникає, але спираючись на наукові напрацювання такі дії швидше належать до оперативно-розшукових, а ніж до слідчих. Та розвивати думку в цьому напрямку в межах даної роботи

не варто, адже можна зіштовхнутися з більш глобальною проблематикою, як-то співвідношення та диференціація «оперативних», «слідчих», «розшукових» дій, які законодавцем доволі часто ототожнюються. Але така ситуація не вічна, переконаний, що в недалекому майбутньому відбудеться як подальше реформування процесуального законодавства, так і доктрина зазнає змін, адже це передбачувано та закономірно.

Якщо повернутися до державно-правової дійсності, то перш ніж перейти до характеристики окремих негласних слідчих розшукових дій варто звернути увагу на найпоширеніші підходи до їх класифікації.

Важливе значення для формування уявлень щодо функціонального призначення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні, поряд із розкриттям змісту нормативно-правової регламентації загальних положень їх проведення, є їх класифікація на різновиди за підставами, що відображають їх суттєві ознаки та сприяють пізнанню як внутрішніх зв'язків між окремими негласними слідчими (розшуковими) діями, так і негласних слідчих (розшукових) дій зі слідчими (розшуковими) та іншими процесуальними діями, а також оперативно-розшуковими заходами.[9 с.39-40]

Основна класифікація негласних слідчих (розшукових) дій міститься у главі 21 КПК України, в якій вони розділені в залежності від наявності втручання у приватне спілкування на негласні слідчі (розшукові) дії:

- пов'язані із втручанням в приватне спілкування - аудіо-, відеоконтроль особи, накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 258, 260-264 КПК України); дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів (ст. 266 КПК України);

- не пов'язані із втручанням у приватне спілкування - обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України), встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК

України), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України), контроль за вчиненням злочину, формами якого є контрольована поставка, контрольована та оперативна закупка, спеціальний слідчий експеримент, імітування обстановки злочину (ст. 271 КПК України), виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України), виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 273 КПК України), негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України).

Стосовно наведеної класифікації негласних слідчих (розшукових) дій слід зробити зауваження, що Інструкцією «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», затвердженої наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України №114/1042/516/936/1687/5 від 16.11.2012 до переліку негласних слідчих (розшукових) дій не включене дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів (ст. 266 КПК України), хоча аналіз положень глав 20, 21 КПК України, юридична сила яких є вищою за положення цієї Інструкції, дає підстави для внесення цієї процесуальної дії до переліку негласних слідчих (слідчих) розшукових дій. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, дійсно може бути складовою таких негласних слідчих (розшукових) дій як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України), зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України) тощо, коли вивчення змісту отриманої інформації здійснюється безпосередньо під час їх проведення слідчим, що отримує відповідне відображення у протоколі цих негласних слідчих (розшукових) дій. Однак, не завжди слідчий, виходячи

із особливостей порядку та тактики проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, має можливість їх проводити та доручає їх проведення уповноваженим оперативним підрозділам в порядку ч. 1 п. 3 ст. 40, ч. 1 ст. 41 КПК України. Саме у цих випадках слідчий, після завершення проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії та отримання технічних носіїв інформації від оперативних підрозділів, яким було доручене її проведення, на підставі ч. 1 ст. 266 КПК України із дотриманням правил секретного діловодства ознайомлюється у повному обсязі з відомостями, що містяться на цих технічних носіях інформації, а за необхідності залучає відповідного спеціаліста, з метою виявлення відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду. За результатами проведення дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, слідчим з дотриманням вимог ст. 104-107, 252, 266 КПК України складається протокол з необхідними додатками до нього. В цьому протоколі він, зокрема, описує технічні носії інформації, технічні засоби, за допомогою яких була відтворена наявна на них інформація, результати дослідження наданої інформації, у разі виявлення інформації, що має значення для досудового розслідування, відтворює її в повному обсязі із зазначенням змісту розмови осіб або інших звуків, рухів, дій, пов'язаних з її діяльністю тощо. Тобто дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, передбачене ст. 266 КПК України, має ознаки негласної слідчої (розшукової) дії: 1) є процесуальною дією, що спрямована на отримання або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні шляхом виявлення відомостей, що мають значення для досудового розслідування і судового розгляду, на технічних носіях інформації, отриманих при застосуванні технічних засобів під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій; 2) відомості про факт та методи дослідження технічних носіїв інформації, отриманої під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії, через те, що вони мають гриф секретності, не підлягають розголошенню [4].

Окрему увагу слід звернути на виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 273 КПК України), яке теж не включене до переліку негласних слідчих (розшукових) дій у наведеній нами вище Інструкції. Аналіз змісту положень ст. 273 КПК України свідчить, що виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих (розшукових) дій є специфічною негласною слідчою (розшуковою) дією, що проводиться з метою забезпечення неочевидності, скритності проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій або тактичних операцій, до яких вони включені, від об'єктів, відносно яких вони проводяться, а також від осіб, які в них не беруть участь, та успішне вирішення завдань по збиранню доказів під час їх проведення, шляхом виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів. Засобами, що можуть використовуватися під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, виходячи зі змісту ст. 273 КПК України, є:

- реальні матеріальні об'єкти, що мають індивідуальні ідентифікаційні ознаки (наприклад, серія та номер грошової купюри певного номіналу) або спеціально помічені (тобто на них нанесені певні позначки у зв'язку із проведенням негласної слідчої (розшукової) дії);

- несправжні (імітаційні) засоби - це речі і документи, які спеціально виготовлені для проведення негласної слідчої (розшукової) дії, що повністю або частково мають ознаки матеріальних об'єктів, які ними заміщуються, або спеціально утворені підприємства, установи, організації, які спеціально створюються для забезпечення проведення негласних слідчих (розшукових) дій. [9 с.49-52]

За суб'єктом прийняття процесуальних рішень негласні слідчі (розшукові) дії розділяються на такі, що проводяться за рішенням:

- слідчого судді за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, - аудіо-, відеоконтроль особи, накладення арешту на кореспонденцію, огляд і виїмка кореспонденції, зняття інформації з

транспортних телекомунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 260-264 КПК України), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України), установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України), аудіо-, відеоконтролю місця (ст. 270 КПК України), контролю за вчиненням злочину (у випадках, передбачених ч. 8 ст. 271 КПК України), негласного отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України);

- прокурора - контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України);
- прокурора або слідчого, за погодженням з прокурором, у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини КК України (ч. 1 ст. 250 КПК України. Слід зазначити, що при прийнятті рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії у перелічених у ч. 1 ст. 250 КПК України випадках прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з клопотанням до слідчого судді про надання дозволу на її проведення. Якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, що розпочата як невідкладна у випадках, передбачених ч. 1 ст. 250 КПК України, то вона повинна бути негайно припинена, а отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому ст. 255 КПК України;

- прокурора або слідчого - зняття інформації з електронних інформаційних систем, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України);

- прокурора або слідчого, за погодженням з керівником органу досудового розслідування, - виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України);
- керівника органу досудового розслідування, прокурора - виготовлення, утворення несправжніх (імітаційних) засобів для проведення конкретних негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 273 КПК України);
- слідчого - дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів (ст. 266 КПК України).[14 с. 86-87]

За ступенем тяжкості злочинів:

- негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Вони передбачені статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 270, 271, 272, 274 КПК України;
- негласні слідчі (розшукові) дії, які проводяться незалежно від тяжкості злочину. Це зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем чи не пов'язаний із подоланням системи логічного захисту (ч. 2 ст. 264 КПК України), установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України).[14 с.87-88]

То ж у зв'язку з тим, що негласні слідчі (розшукові) дії займають особливе місце у кримінальному процесі, що зумовлено їх процесуальним статусом, а також таємним і винятковим характером проведення, необхідно чітко розмежувати види негласних слідчих (розшукових) дій з метою ефективного проведення досудового розслідування.

Подаючи характеристику окремих негласних слідчих (розшукових) дій, відштовхуючись лише від матеріалів, доступ до яких не обмежено варто розпочати з тих, що пов'язані з втручанням в приватне спілкування особи.

Аудіо-, відео контроль особи. Відповідно до ст.260КПК аудіо-, відео контроль особи є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без її відома на підставі ухвали слідчого судді, якщо є достатні підстави вважати, що розмови цієї особи або інші звуки, рухи, дії, пов'язані з її діяльністю або місцем перебування тощо, можуть містити відомості, які мають значення для досудового розслідування.

Ця НСРД полягає у застосуванні технічних засобів для спостереження розмовами об'єкта, іншими звуками, рухами, діями, пов'язаними з його діяльністю або місце перебування. Особливістю цієї НСРД, яка відрізняє її від спостереження за особою , річчю або місцем (ст.269 КПК), аудіо-, відео контролю місця (ст.270 КПК), є те, що вона проводиться щодо конкретної особи як у публічно доступних, так і у публічно недоступних місцях (місцях, до яких неможливо увійти або в яких неможливо правомірно перебувати без отримання на це згоди власника, користувача або уповноважених ними осіб (ч.2 ст.267 КПК)) або в умовах, коли учасники спілкування мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним[5 с.660].

Закон дозволяє проводити цю НСРД як безпосередньо слідчим, так і оперативним підрозділом за його дорученням. Аудіо-, відеоконтроль особи може бути пов'язаний з іншою НСРД – обстеженням публічно недопустимих місць, житла чи іншого володіння особи (ст.267 КПК), яка проводиться як підготовчий етап встановлення технічних засобів аудіо-, відео контролю особи.

Арешт, огляд і виїмка кореспонденції. Накладення арешту на кореспонденцію, її огляд і виїмка можуть бути застосовані лише за наявності достатніх підстав вважати, що поштово-телеграфна кореспонденція певної особи іншим особам або інших осіб їй може містити відомості обставини, які мають значення для досудового розслідування, або речі і документи, що мають істотне значення для досудового розслідування, і іншими способами одержати ці дані не можливо (ст.31 КУ, ст.261КПК). Ця НСРД передбачає відбір за певними ознаками, технічне опрацювання, аналіз і дослідження

поштових відправлень, за прізвищами і адресатами одержувачів і відправників, відбір, технічне опрацювання й дослідження вкладень посилок, технічний контроль поштових відправлень тощо з наступним оглядом їх слідчим або уповноваженою особою оперативного підрозділу та прийняттям рішення про виїмку чи інші дії, передбачені законодавством.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст.263 КПК). Під зняттям інформації з транспортних телекомунікаційних мереж розуміється негласне проведення із застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою та має значення для розслідування, також одержання перетворення і фіксація різних видів сигналів, що передаються каналами зв'язку (знаки, сигнали, письмовий текст, зображення, звуки, повідомлення будь-якого виду).

Докладну характеристику сутності цієї НСРД містить підп. 1.11.5 Інструкції [4], де зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж поділяється на:

- Контроль за телефонними розмовами, що полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів, у т.ч. встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, спостереження, відбору та фіксації змісту телефонних розмов, іншої інформації та сигналів (SMS, MMS, факсимільний зв'язок, модемний зв'язок тощо), які передаються телефонним каналом зв'язку, що контролюється;
- Зняття інформації з каналів зв'язку, що полягає в негласному одержанні, перетворенні і фіксації із застосуванням технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, у відповідній формі різних видів сигналів, які передаються каналами зв'язку мережі Інтернет, інших мереж передачі даних, що контролюються.

Зняття інформації з електронних інформаційних систем(ст.264 КПК). Сутність цієї дії полягає у доступі до електронної інформаційної системи або її частин і здійсненні пошуку, виявленні й фіксації відомостей, що містяться

в них. Зняття інформації відбувається шляхом застосування програмних засобів і спеціальної техніки, яка забезпечує копіювання інформації з носіїв інформації, що має значення для кримінального провадження.

Зазначені операції проводяться негласно – без відома власника, володільця або утримувача. Відповідно до ч.2 ст.264 КПК здобуття відомостей з електронних інформаційних систем або її частини, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язане з подоланням системи логічного захисту, дозволу слідчого судді не потребує, оскільки не обмежує конституційні права осіб[6 с.442].

Що стосується інших негласних слідчих (розшукових) дій, варто почати з передбаченого ст.267 КПК обстеження публічно недопустимих місць, житла чи іншого володіння особи. Відповідно до цієї статті слідчий самостійно або із залученням інших осіб (спеціалістів, співробітників оперативних підрозділів тощо) має право обстежити публічно недопустимі місця, у тому числі житло чи інше володіння особи. Визначення публічно недопустимих місць, житла та іншого володіння особи визначені законодавством.

Обстеження здійснюється шляхом таємного проникнення до вказаних об'єктів, у тому числі з використанням технічних засобів. Проникнення з метою обстеження може здійснюватися, як правило, безпосередньо, шляхом фізичного перебування слідчого або іншої уповноваженої особи всередині об'єкта обстеження. При цьому за необхідності застосовуються технічні засоби для фіксації обстановки (фото-, відео записуючі пристрої), пошуку предметів і речовин (металошукачі, пристрої дозиметричного контролю тощо), засобів маркування. Проникнення може бути здійснено і безособово – шляхом застосування технічних засобів, які дозволяють отримати дані щодо внутрішньої обстановки (ендоскопи тощо)[5 с.675-676].

Така НСРД, як установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст.268 КПК, підп.1.14.2 Інструкції) полягає в застосуванні технічного обладнання для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу без

розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження.

Зазначена дія може бути проведена незалежно від тяжкості злочину. За її результатами можна встановити факт перебування у певному місці та часі конкретної особи, якій належить або у якої знаходиться у користуванні радіоелектронний засіб, або місцезнаходження самого пристрою.

Негласна слідча (розшукова) дія передбачена ст.269 КПК спостереження за особою, річчю або місцем полягає у візуальному спостереженні за особою, річчю або місцем у місцях, що є публічно доступними. Таке спостереження може здійснюватися із застосуванням спеціальних технічних засобів або без них. У ході цієї дії може здійснюватись фото-, відеодокументування, спостереження із застосуванням телевізійних систем; встановлення місцезнаходження транспортних засобів за допомогою радіопеленгації тощо.

Аудіо-, відеоконтроль місця, передбачений ст.270 КПК, полягає у здійсненні прихованої фіксації відомостей за допомогою аудіо-, відеозапису всередині публічно допустимих місць, без відома їх власника, володільця або присутніх у цьому місці осіб, за наявності відомостей про те, що розмови і поведінка осіб у цьому місці, а також іншої події, що там відбуваються, можуть містити інформацію, яка має значення для кримінального провадження.

Ця НСРД схожа за своїми завданнями із візуальним спостереженням. Але на відміну від останнього, яке може проводитись як із застосуванням технічних засобів, так і без їх застосування, аудіо-, відео контроль місця – це захід, який проводиться виключно за допомогою технічних засобів звуко-та/або відеозапису.

Контроль за вчиненням злочину, як окрема НСРД може проводитись в таких формах:

- 1) контрольована поставка;

- 1) контрольована та оперативна закупка;
- 2) спеціальний слідчий експеримент;
- 3) імітування обстановки злочину.

Контрольована поставка полягає в організації і здійсненні слідчим та оперативним підрозділом контролю за переміщенням (перевезенням, пересиланням, передачею, ввезенням, вивезенням з України чи транзитним переміщенням її територією) товарів, предметів і речовин, в.т.ч. заборонених до обігу, з метою виявлення ознак злочину та фіксації фактичних даних про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена КК.

Контрольована закупка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, який перебуває у вільному обігу, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила.

На відміну від контрольованої закупки оперативна закупка полягає в імітації придбання або отримання, в.т.ч. безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила.

Спеціальний слідчий експеримент полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину.

Імітування обстановки злочину полягає в діях слідчого, уповноваженої особи, з використанням імітаційних засобів, які створюють в оточуючих уяву про вчинення реального злочину, з метою його запобігання та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла його вчинення.

Контроль за вчиненням злочину проводиться виключно на підставі постанови прокурора, але якщо при проведенні такого контролю виникає необхідність тимчасового обмеження конституційних прав особи, воно має

здійснюватися в межах, які допускаються Конституцією України, на підставі рішення слідчого судді згідно з вимогами КПК (ч.8 ст.271 КПК)[5 с.683-686].

Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України) полягає в організації слідчим і оперативним підрозділом введення уповноваженої ними особи, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, в організовану групу чи злочинну організацію під легендою прикриття для отримання речей і документів, відомостей про її структуру, способи і методи злочинної діяльності, які мають значення для розслідування злочину або злочинів, які вчиняються цими групами.

Виконання такого завдання здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора зі збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу і не потребує дозволу слідчого судді.

Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України), полягає в діях слідчого чи уповноваженої особи, які дозволяють без відома власника чи володільця отримати зразки матеріалів, сировини, виробів тощо, у тому числі в публічно не доступних місцях.

2. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

В теорії кримінального процесу склалося два підходи до розуміння підстав проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Перший виходить з того, щоб застосовувати загальні критерії властиві підставам для прийняття процесуальних рішень. Цієї позиції дотримуються вчені Академії правових наук України, представники Харківської школи права. Другий підхід склався у вчених, зокрема представників навчальних закладів при МВС, які багато років поспіль розробляли цю тематику в межах оперативно-розшукової діяльності. Вони просто перенесли критерії для підстав ОРЗ під новостворений інститут кримінального процесу.

Що стосується першого підходу, то підстави для проведення негласних слідчих (розшукових) дій поділяють на три групи: матеріально-правові, процесуальні та фактичні.[6 с.429]

Матеріально-правовою підставою проведення негласних слідчих (розшукових) дій є тяжкість злочину, з розслідування якого здійснюється кримінальне провадження.

Отже, зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частин, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч.2 ст.264 КПК) та установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст.268 КПК) можуть бути проведені при розслідуванні злочинів будь-якої тяжкості. Тоді як усі інші НСРД проводяться виключно у кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів (ч.2 ст.246 КПК). Проведення таких дій при розслідуванні кримінальних проступків не допускається (ст.300 КПК).

Процесуальною підставою здійснення НСРД є відповідне рішення, прийняте суб'єктом кримінального провадження в межах його компетенції.

Приміром, зняття інформації з електронних інформаційних систем або її частин, доступ до яких не обмежується її власником, володільцем або

утримувачем або не пов'язаний з подоланням системи логічного захисту (ч.2 ст.264 КПК) та спостереження за річчю або місцем (ст.269 КПК) проводиться на підставі постанови слідчого або прокурора.

Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст.272 КПК) здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування або постанови прокурора.

Контроль за вчиненням злочину (ст.271 КПК) проводиться виключно на підставі постанови прокурора (ч.4 ст.246 КПК)

Усі інші НСРД проводяться на підставі ухвали слідчого судді.

Фактичними підставами проведення НСРД є відомості про реальну можливість отримати в результаті їх здійснення доказів, які мають значення для кримінального провадження. Принципово, що згідно з ч.2 ст.246 КПК усі без винятку негласні слідчі (розшукові) дії проводяться лише у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб.

Прихильники другого підходу виділяють формальні та документальні підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій [10].

Законодавець дає перелік приводів для застосування підстав проведення оперативно-розшукової діяльності в частині першій ст. 6 Закону «Про оперативно-розшукову діяльність», але не дає переліку підстав для здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, тому, на думку вчених, практично негласні слідчі (розшукові) дії мають підстави, аналогічні до підстав проведення оперативно-розшукової діяльності. Необхідно підкреслити, що проведення будь-якої негласної слідчої (розшукової) дії допускається тільки при наявності одночасно і приводу, і підстави, тому приводи - це передбачені законодавством або нормативними актами фактичні відомості, які надійшли від джерел (гласних або негласних), оформлені документально та містять відомості про підставу для проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Першою з підстав для проведення негласних слідчих (розшукових) дій закон визначає наявність інформації про злочини, що готуються або вчинені невстановленими особами.

Другою підставою для проведення негласних слідчих (розшукових) дій закон визначає наявність інформації про осіб, які готують або вчинили злочини.

Третьою підставою для проведення негласних слідчих (розшукових) дій є наявність інформації про осіб, які переховуються від органів розслідування або ухиляються від відбування кримінальної відповідальності.

Окрім формальних підстав важливе значення мають документальні, а саме:

- наявність заяви чи повідомлення, зареєстрованого у встановленим законом порядку;
- наявність запису у Єдиному реєстрі досудових розслідувань;
- повідомлення прокурора слідчим у письмовій формі про початок розслідування, підставу початку розслідування;
- постанова слідчого, прокурора, ухвала слідчого судді.

На мою думку перший підхід є більш доцільним та виправданим, виходячи з його загальності та обґрунтованості.

3. Порядок отримання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Серед підстав проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які (підстави) були розглянуті в попередньому розділі є процесуальна, тобто здійснення НСРД за наявності відповідного рішення, прийнятого суб'єктом кримінального провадження в межах його компетенції. Логічно, що таке рішення може бути прийнято коли наявні решта підстав: матеріально-правова і фактична (якщо виходити з першого підходу до розуміння підстав проведення таких дій).

Згідно ч.3 ст.246 КПК рішення про проведення НСРД приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених цим Кодексом, - слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Розмежування таких дій було наведено мною у першому розділі при характеристиці класифікації їх за суб'єктом прийняття процесуальних рішень.

Процесуальне рішення слідчого або прокурора, щодо проведення НСРД викладається у формі постанови. Відповідно до ч.3 ст.110 (Процесуальні рішення) КПК постанова вноситься у випадках, передбачених КПК, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне. Постанова складається з вступної, мотивувальної та резолютивної частини. Відповідно до ст.251 КПК постанова слідчого, прокурора про проведення НСРД повинна містити:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) правову кваліфікацію злочину із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України;
- 3) відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких проводитиметься негласна слідча (розшукова) дія;
- 4) початок, тривалість і мету негласної слідчої (розшукової) дії;

5) відомості про особу (осіб), яка буде проводити негласну слідчу (розшукову) дію;

б) обґрунтування прийнятої постанови, у тому числі обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб;

7) вказівку на вид негласної слідчої (розшукової) дії, що проводиться.

Окремі НСРД згідно з КПК та Інструкцією [4] проводяться виключно за ухвалою слідчого судді за клопотанням прокурора слідчого погодженого з прокурором. Також якщо при проведенні будь-якої НСРД виникає необхідність тимчасового обмеження конституційних прав особи, воно має здійснюватися в межах, які допускаються Конституцією України, і на підставі рішення слідчого судді згідно з вимогами КПК.

Кримінальний процесуальний закон (ч.1 ст.248) покладає на слідчого суддю обов'язок розглянути клопотання про надання дозволу на проведення НСРД протягом шести годин з моменту його отримання.

Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання, тобто слідчого або прокурора. Розгляд поданого клопотання відбувається в режимі закритого судового засідання, протокол його не ведеться. Слідчий суддя має право затребувати матеріали кримінального провадження, що обґрунтовують наявність підстав проведення НСРД, відповідно слідчий, прокурор зобов'язані представити такі матеріали[7 с.249-250].

Відповідно до ч.2 цієї статті у клопотанні зазначаються:

- 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;
- 2) короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання;
- 3) правова кваліфікація злочину із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України;
- 4) відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію;

- 5) обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину;
- 6) вид негласної слідчої (розшукової) дії та обґрунтування строку її проведення;
- 7) обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб;
- 8) відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо;
- 9) обґрунтування можливості отримання під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії доказів, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили.

До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.

Частина 3 згадуваної статті вказує, що слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий доведе наявність достатніх підстав вважати, що:

- 1) вчинений злочин відповідної тяжкості;
- 2) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин.

Якщо звернутися до Узагальнення судової практики розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчими судьями Апеляційного суду м.Києва від 08.10.2013р. [11], то стає зрозуміло, що «При розгляді клопотання, слідчий суддя перевіряє, чи відображено в ньому всі необхідні дані для його розгляду, чи підписане уповноваженою службовою особою і чи погоджене з прокурором, вивчає

матеріали оперативно-розшукової, контррозвідувальної справи або кримінального провадження, за необхідності вислуховує суб'єкта внесення клопотання і виносить вмотивовану ухвалу про його задоволення або відмову в такому задоволенні. Під час вивчення оперативно-розшукової, контррозвідувальної справи або кримінального провадження слідчі судді переконуються у факті наявності постанови про заведення оперативно-розшукової, контррозвідувальної справи щодо конкретної особи, стосовно якої плануються заходи, які потребують дозволу суду; наявності оперативних даних про те, що особа вчинила чи планує вчинити тяжкий або особливо тяжкий злочин, чи відповідає клопотання матеріалам оперативно-розшукової, контррозвідувальної справи; чи не закінчилися строки ведення чи продовжені вони в передбаченому законом порядку; чи є дані про продовження особою злочинної діяльності або вона готує тяжкий чи особливо тяжкий злочин; чи відповідають назви оперативних заходів чинному законодавству, законність заведення оперативно-розшукової справи. Також слідчі судді досліджують дані про фактичне використання житла чи іншого володіння, каналу зв'язку або їх належність конкретній особі; кримінально-правову кваліфікацію злочину.

При розгляді клопотання слідчі судді звертають особливу увагу на строки, протягом яких планується обмежити права людини. У будь-якому разі ці строки не можуть перевищувати строки ведення конкретної оперативно-розшукової, контррозвідувальної справи та строки досудового розслідування.

Вирішуючи питання про прийняття до провадження клопотання слідчого чи прокурора на проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчі судді перевіряють: чи зазначена назва посади, прізвище та ініціали особи, яка вносить клопотання; чи воно погоджено із прокурором; дані про те, коли і щодо кого внесене кримінальне провадження до ЄРДР; дані про особу підозрюваного.

Оригінали та другі примірники клопотання і ухвали слідчих суддів готуються та зберігаються з дотриманням правил таємного діловодства, що визначені у «Порядку організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях», який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 2 жовтня 2003 року № 1561-12. У разі здійснення заходів стосовно кількох осіб клопотання складаються на кожен особу».

За період з 20 листопада 2012 року по 15 вересня 2013 року Апеляційним судом м. Києва надано 3950 дозволів та відмовлено у наданні 117 дозволів на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, з них:

аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України)	510
задоволено	491
відмовлено	4
продовжено строк	15
накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК України)	15
задоволено	14
відмовлено	0
продовжено строк	1
огляд і виїмка кореспонденції (ст. 262 КПК України)	6
задоволено	5
відмовлено	0
продовжено строк	1
зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України)	1142
задоволено	1043
відмовлено	62
продовжено строк	37
зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК України)	19

задоволено	19
відмовлено	0
продовжено строк	0
обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України)	80
задоволено	76
відмовлено	0
продовжено строк	4
установлення місцезнаходження радіоелектронних засобів (ст. 268 КПК України)	1621
задоволено	1585
відмовлено	13
продовжено строк	23
спостереження за особою (ч.2 ст. 269 КПК України)	608
задоволено	560
відмовлено	27
продовжено строк	21
аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України)	64
задоволено	60
відмовлено	4
продовжено строк	0
клопотання в порядку ст. 250 КПК Україн	18
установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України)	11
спостереження за особою (ч.2 ст. 269 КПК України)	2
контроль за вчиненням злочину (ч.8 ст. 271 КПК України)	2
задоволено	0
відмовлено	2
негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України)	0
задоволено	0
відмовлено	0

«Основними проблемними питаннями, які виникають під час розгляду клопотань про проведення негласних слідчих (розшукових) дій та які, як наслідок, стають підставами для відмови у наданні дозволу на проведення відповідних дій є недотримання суб'єктами звернення вимог закону щодо наявності правових підстав для внесення до суду клопотання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

В будь-якому випадку обмеження прав людини не повинно мати загальний чи експериментальний характер.

Разом з тим, слідчими подаються клопотання про проведення НСРД за відсутності фактичних даних про те, що особа є підозрюваною у вчиненні злочину, контактує з підозрюваним чи володіє інформацією про злочин та особу, яка його вчинила (безпідставне внесення клопотання щодо родичів, свідків, близьких знайомих, інших осіб).

Ініціюються слідчими і проведення НСРД щодо невстановлених осіб чи необмеженої кількості невстановлених осіб. При цьому у клопотаннях не вказуються дані про те, з яких підстав не надано суду інформацію про особу та не зазначаються дані про те, чи застосовувались заходи з метою встановлення відповідної інформації.

Здебільшого висновки слідчих про те, що особа причетна до вчинення злочину, контактує з підозрюваним, або з інших підстав володіє інформацією про злочин, є лише припущеннями, які не обґрунтовуються жодними доказами, які б підтверджували ці висновки.

Трапляються також випадки, коли слідчі посилаються на докази, що, на їх думку, свідчать про причетність особи до вчинення злочину, однак за своїм змістом зазначені докази таких обставин не підтверджують або такі докази взагалі відсутні в матеріалах кримінального провадження.

Майже в усіх клопотаннях, в яких ставиться питання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, не аналізується та нічим не обґрунтовується з посиланням на конкретні обставини кримінального

провадження можливість отримання під час проведення відповідних дій доказів, які матимуть значення для кримінального провадження.

Звертаючись до суду з клопотанням про продовження проведення оперативно-розшукових заходів чи НСРД, суб'єкти звернення посилаються на ті самі обставини, які містилися у попередньому клопотанні та не наводять додаткових відомостей, які свідчили б про доцільність продовження відповідних заходів. Не вказують даних і про те, що перешкодило досягнути мету, з якою проводилися заходи протягом дії попередньої ухвали. Цим самим автори клопотання не обґрунтовують тих обставин, що під час проведення заходів будуть отримані докази щодо обставин кримінального провадження.

У клопотаннях не наводяться дані про те, чи застосовував слідчий гласним шляхом будь-які дієві заходи (та які саме), що спрямовані на встановлення обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також не зазначається обставини, які перешкодили слідству досягти мети кримінального провадження за допомогою цих заходів.

Слідчі не звертають увагу на те, що загальними засадами КПК України передбачено, що НСРД, які різновид слідчих дій повинні проводитися тільки за наявності достатніх відомостей, які вказують на можливість досягнення мети, з якою проводиться процесуальна дія. Слідчі не зазначають яка саме сукупність відомостей наявна в органу досудового розслідування, що при її оцінці привела слідчого до єдиного висновку про необхідність проведення саме такої НСРД, під час якої буде досягнута ідеальна модель того результату, який намагається досягти слідство.

Деякі негласні слідчі (розшукові) дії, зокрема зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, ініціюються перед судом за спливом декількох років після вчинення події злочину. При цьому у клопотанні не наводяться дані про те, що особа, незважаючи та тривалий проміжок часу, передає на сьогоднішній день інформацію про злочин.

Крім того, в порушення вимог закону слідчі не мотивують свої висновки про те, що у користуванні особи перебувають конкретні канали зв'язку та, що за їх допомогою, особа дійсно може передавати інформацію, яка має значення для кримінального провадження.

В порушення вимог закону слідчими направляються клопотання про проведення НСРД поштовою кореспонденцією та відповідно не надаються до суду матеріали кримінального провадження, які стали підставою для звернення з клопотанням. Вказане перешкоджає суду прийняти рішення у визначений законом строк та не забезпечує реалізації обов'язку слідчого довести перед судом достатність підстав для проведення НСРД»[11].

Частиною 4 статті 248 КПК передбачено: Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:

- 1) прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням;
- 2) злочин, у зв'язку із досудовим розслідуванням якого постановляється ухвала;
- 3) особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію;
- 4) вид негласної слідчої (розшукової) дії та відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо;
- 5) строк дії ухвали.

Постановлення слідчим суддею ухвали про відмову в наданні дозволу на проведення НСРД згідно ч.5 ст.248КПК не перешкоджає повторному зверненню з новим клопотанням про надання такого дозволу.

Статтею 250 КПК передбачено, що у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню

тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, НСРД може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених цим Кодексом, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої НСРД звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді. Виконання будь-яких дій з проведення НСРД повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення НСРД. Отримана внаслідок такої НСРД інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому статтею 255 КПК. На мою думку, така ситуація є небезпечною, оскільки працівники оперативних підрозділів, знаючи її зміст виконуватимуть будь-які накази слідчого і лише в разі якщо щось отримають в результаті виконання, тоді лише намагатимуться отримати ухвалу слідчого судді, щоб можна було використати результат як належний і допустимий доказ в суді. Тим більше в доступному законодавстві не міститься відомостей, що хтось інспектує діяльність оперативних підрозділів у цій сфері.

Варто також звернути увагу на строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД та можливість його продовження. Статтею 249 КПК визначено, що строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД не може перевищувати два місяці.

Якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення НСРД слід продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами статті 248 цього Кодексу. Крім відомостей, зазначених у статті 248 цього Кодексу, слідчий, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження НСРД. Загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення НСРД, дозвіл на

проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені статтею 219 цього Кодексу. У разі якщо така НСРД проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, яка переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду, та оголошена в розшук, вона може тривати до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи. Прокурор зобов'язаний прийняти рішення про припинення подальшого проведення НСРД, якщо в цьому відпала необхідність.

Що стосується тих НСРД, які здійснюються за процесуальним рішенням інших суб'єктів, то строк їх проведення може бути продовжений:

-прокурором, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його рішенням, - до вісімнадцяти місяців;

-керівником органу досудового розслідування, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за його або слідчого рішенням, - до шести місяців;

-начальником головного, самостійного управління Міністерства внутрішніх справ України, Центрального управління Служби безпеки України, головного управління, управління Міністерства внутрішніх справ України, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, регіонального органу Служби безпеки України в межах компетенції, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, - до дванадцяти місяців;

-Міністром внутрішніх справ України, Головою Служби безпеки України, керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, головою державного бюро розслідувань, якщо негласна слідча (розшукова) дія проводиться за рішенням слідчого, - до вісімнадцяти місяців.

4. Забезпечення прав та законних інтересів осіб, щодо яких проводились негласні слідчі (розшукові) дії.

Причина того, що застосування розглядуваних дій є темою доволі дискусійною полягає в обмежувальному їх характері відносно конституційних прав людини. Зокрема ст.30 КУ Кожному гарантується недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду. Статтею 31 Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Згідно ст.32 Основного закону Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Аналогічні позиції викладені в ст.ст. 13-15 КПК як основоположні принципи кримінального судочинства. В цих же рядках, як бачимо, викладені умови обмеження суб'єктивних прав, гарантованих законом, що має найвищу юридичну силу.

Аналіз більшості нормативних актів зарубіжних країн у сфері правового регулювання досудового розслідування злочинів вказує на те, що використання прихованих методів здобуття інформації про злочини, осіб, які їх вчинили, давно не вважається таким, що характеризує рівень демократії в країні. Навпаки, прозорість їх законодавчої регламентації та здійснення, наявність визначених законом механізмів контролю за провадженням робить їх ефективним інструментом правоохоронної діяльності демократичної

держави. Тому таке розширення слідчих дій можна вважати прогресивним кроком законодавця, спрямованим на посилення правоохоронної функції держави та захисту прав свобод окремих осіб, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань[9 с.7-8].

Враховуючи особливий характер інституту негласних слідчих (розшукових) дій як національним законодавством, так і міжнародною судовою практикою, яка обов'язково має застосовуватися українськими судами передбачені особливі підстави та умови застосування таких дій, гарантоване забезпечення прав і законних інтересів осіб щодо яких вони проводяться. Це проявляється в обов'язковому повідомленні осіб, щодо яких проводилися НСРД; спеціальних заходах, щодо захисту інформації, отриманої в результаті застосування НСРД, які тієї що використовується у кримінальному провадженні так і тієї що не використовується; неможливості її копіювання; недопустимості використання як доказу інформації отриманої свавільно з порушенням процедури.

Узагальнюючи правові позиції ЄСПЛ можна сформулювати їх наступним чином. По-перше, невід'ємною частиною принципу верховенства закону, який забезпечує захист від невизначеності та несправедливості при виконанні закону і надає гарантію того, що органи виконавчої влади діють згідно з приписами закону, а не свавільно, за своїм розсудом, є принцип юридичної визначеності (ясності). Це передбачає існування національних юридичних рамок, з якими держава рахується і які обмежують втручання в приватне життя громадян. Якщо таке втручання здійснюється з порушенням закону, це неминує порушує Конвенцію з захисту прав та свобод людини. Якщо втручання зовсім не прописане у внутрішніх правових рамках, а, наприклад, просто залишено на розсуд поліції або органів виконавчої влади, коли і як вони можуть втручатися в приватне життя громадян, це буде також порушенням Конвенції. Такі правові рамки можуть включати встановлене статутне право. Прийнятні й нестатутні норми, якщо вони правомірні.

По-друге, закон повинен бути доступним. Громадянин повинен мати можливість мати інформацію, адекватну в даних обставинах, про правові норми, які можуть бути застосовані у конкретному випадку. Крім того, норма не може вважатися «законом», якщо вона не сформульована з достатньою точністю, так, щоб громадянин міг регулювати свою поведінку: він повинен мати можливість – якщо потрібно одержати пораду – передбачати у розумних межах у даних обставинах ті наслідки, які може викликати ця дія.

Закон також повинен забезпечувати достатній захист від свавільного втручання. Не можна припускати, щоб порушення прав, які передбачені Конвенцією, було свавільним і вибіркоким, а також непередбачуваним і не супроводжувалося б процесуальними гарантіями. Саме законодавство повинне містити адекватні істотні й процесуальні гарантії від свавільного застосування. ЄСПЛ визнає, що значна частина законодавства неминуче містить елемент розпливчастості і дає можливість діяти за розсудом, в іншому випадку йому буде бракувати гнучкості і дає можливість діяти за розсудом, в іншому випадку йому буде бракувати гнучкості, що ускладнить його застосування в різних фактичних ситуаціях, які можуть виникнути.

Вимога достатньої доступності закону означає, що громадянин повинен заздалегідь знати, які норми застосовані до нього. Закон повинен бути досить точним і певним з тим, щоб людина могла вирішити, як їй варто регулювати свою поведінку, щоб уникнути, якщо можливо, порушення своїх прав. Той факт, що статутне положення може бути витлумачене по-різному, необов'язково робить його недостатньо певним [6 с.418-419].

Про наявність норм, які спрямовані на унеможливлення свавілля свідчить ускладнений перелік підстав для проведення НСРД, про що йшла мова у другому розділі цієї роботи. Також принциповим є те, що слідчим суддею, який розглядає клопотання про надання дозволу на проведення таких дій є (згідно ст.247 КПК) голова або за його дорученням інший суддя апеляційного суду, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування. Застосовуючи в такому випадку більш

досвідченого суддю законодавець піклується щоб не допустити дилетантів до обмеження гарантованих людині прав і свобод.

Згідно ч.1 ст.253 КПК особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження. Закріплення такого положення забезпечує функціонування реального механізму гарантування державою прав людини на недоторканість житла, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, а також сприяє підвищенню відповідальності суб'єктів, уповноважених приймати рішення щодо необхідності проведення НСРД.

Частиною 2 цієї статті передбачено конкретний час повідомлення визначається із урахуванням наявності чи відсутності загроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної слідчої (розшукової) дії повинне бути здійснене протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

В цій статті враховано позицію. Викладену ЄСПЛ у рішенні у справі «Класс та інші проти Німеччини», у резолютивній частині якого зазначається, що «повідомлення кожної особи одразу після припинення за нею таємного спостереження про захід може становити суттєву перешкоду реалізації довготривалої мети, для якої із самого початку і встановлювалося стеження». Проте суд погодився із позицією Федерального конституційного суду Німеччини, що відповідна особа має бути сповіщена одразу з появою такої можливості, але без ризику для забезпечення мети такого втручання. Таким чином законодавець забезпечує органам досудового розслідування при проведенні НСРД, що тимчасово обмежують права і свободи людини, можливість у повному обсязі здійснювати документування протиправної діяльності, після чого особам, з приводу дій та контактів яких проводились

НСРД, виникає можливість скористатися своїм правом на оскарження правомірності дій органів досудового розслідування[5 с.646].

Враховуючи норми законодавства у сфері захисту прав людини та практику ЄСПЛ, стаття 253 закріплює, що прокурор особисто або через слідчого, надавши йому відповідне доручення, повідомляє особу письмово про тимчасове обмеження її конституційних прав лише у тому випадку, коли відсутні загрози для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення НСРД, протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

Статтею не передбачено, що доручення прокурора слідчому про повідомлення осіб, стосовно яких здійснювались заходи, що тимчасово обмежують права людини має бути викладене у письмовій формі. Проте, розглядаючи положення цієї статті, слід враховувати норми, закріплені у ч.4 ст.40 КПК, у якій зазначається, що слідчий зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Як показує практика, повідомляються такі особи лише у разі закінчення досудового розслідування і подачі до суду обвинувального акту, а в інших випадках, коли такими діями ніяких доказів не виявлено і провадження закрито – немає ніякого сенсу повідомляти, адже особа сама все рівно не довідається про цей факт, а повідомивши її надають їй підставу для стягнення з держави морального відшкодування за безпідставне порушення її прав.

Статтею 254 КПК встановлено заходи захисту інформації, отриманої в результаті проведення НСРД, що також є гарантією захисту прав, свобод та інтересів особи. Відомості про факт та методи проведення НСРД, осіб, які їх проводять, а також інформація, отримана в результаті їх проведення, не підлягають розголошенню особами, яким це стало відомо в результаті ознайомлення з матеріалами в порядку, передбаченому статтею 290 цього Кодексу. Якщо протоколи про проведення НСРД містять інформацію щодо

приватного (особистого чи сімейного) життя інших осіб, захисник, а також інші особи, які мають право на ознайомлення з протоколами, попереджаються про кримінальну відповідальність за розголошення отриманої інформації щодо інших осіб. Виготовлення копій протоколів про проведення НСРД та додатків до них не допускається.

Не менш важливі гарантії передбачені ст.255 КПК, щодо захисту інформації, яка не використовується у кримінальному провадженні. Відомості, речі та документи, отримані в результаті проведення НСРД, які прокурор не визнає необхідними для подальшого проведення досудового розслідування, повинні бути невідкладно знищені на підставі його рішення, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті та статтею 256 КПК. Забороняється використання цих матеріалів для цілей, не пов'язаних з кримінальним провадженням, або ознайомлення з ними учасників кримінального провадження чи будь-яких інших осіб. Знищення відомостей, речей та документів, отриманих у результаті проведення НСРД, не звільняє прокурора від обов'язку здійснення повідомлення згідно з вимогами статті 253 цього Кодексу.

Отже, як бачимо, чинне кримінальне процесуальне законодавство України відповідає європейській практиці по забезпеченню прав і законних інтересів осіб, щодо яких проводилися НСРД, хоча повністю захистити себе від втручання в приватне життя з боку держави неможливо, враховуючи сучасні технічні можливості та відсутності контролю громадянського суспільства над діяльністю оперативних підрозділів.

Висновки:

Ознайомлюючись та аналізуючи наукову літературу з даної теми я усвідомив її актуальність, теоретичну і практичну значущість проблематики. В першому розділі даної роботи були проаналізовані: законодавче визначення НСРД; основні наукові підходи до цього поняття; історична еволюція; співвідношення НСРД з ОРЗ; визначена система НСРД; розглянуті найпоширеніші їх класифікації за різними критеріями; дана характеристика окремих НСРД.

В другому розділі висвітлені підстави, які необхідні для проведення НСРД, теоретичні підходи до їх визначення.

Третій розділ присвячений проблемам отримання дозволу на проведення НСРД. Висвітлені вимоги до постанови прокурора, слідчого, ухвали слідчого судді. Розглянуті вимоги до клопотання слідчого, прокурора про надання такого дозволу. Наведено статистику та узагальнення судової практики Апеляційного суду м.Києва на цю тематику. Проаналізовано найпоширеніші проблеми, які виникають в такій діяльності.

Забезпечення прав та законних інтересів осіб, щодо яких проводились НСРД розглянуто в четвертому розділі. Наведені правові позиції ЄСПЛ та норми національного законодавства, які спрямовані на захист приватного життя людини від свавільного втручання з боку органів досудового розслідування.

Дана робота має аналітичний та узагальнюючий характер. В ній також містяться критичні моменти відносно окремих питань. Виконуючи її, набув нових вмінь та навичок, глибоко засвоїв положення кримінального процесу з даної тематики.

Список використаної літератури:

1. Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. - № 30.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. // Голос України 19.05.12. – №90-91.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 №2135-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. 1992. -№22. Ст.303.
4. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні; Наказ ГПУ, МВС, СБУ, ДПСУ, МФУ, МЮ від 16.11.2012 №114/1042/516/1199/936/1687/5.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х. :Право, 2012. -768 с.
6. Кримінальний процес: підручник, за заг. ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х. :Право, 2013. -824 с.
7. Кримінальний процес України: Навч. Посіб. / А.В. Молдован, С.М. Мельник – К.: Центр учбової літ-ри, 2013. -368с.
8. Кримінальний процес : підручник / Л. М. Лобойко. – К. : Істина, 2014. – 432 с.
9. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: навчально-практичний посібник / Кудінов С.С., Шеховцев Р.М., Дроздов О.М., Гриненко С.О. – Х.: «Оберіг», 2013. – 344 с.
10. Негласні слідчі (розшукові) дії: Курс лекцій, за заг. ред. проф. Никифорчука. Київ-2012.
11. Узагальнення судової практики розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчим суддею А.В. Чернушенко (Голова Апел. суду м.Києва) та суддею М.В. Приндюком

- (заст. Голови Апел. суду м.Києва) від 08.10.2013р.
[<http://www.apcourtkiev.gov.ua/apcourtkiev/uk/publish/article/98401/>]
12. Богунов В. По секрету всьому світу // Закон і Бізнес - №10 (1049) 2012. – С. 10.
  13. Степ'юк В. Легалізація у КПК негласних оперативно-розшукових дій – крок до поліцейської держави: "Український адвокат" №3 (67) березень 2012 р.
  14. Козьяков І. Теоретичні основи класифікації негласних слідчих (розшукових) дій: Вісн. Нац. Акад. Прокуратури України №1(34)'2014, с.85-89.
  15. Уваров В. Проблеми негласних слідчих (розшукових) дій: Право і Суспільство №3/2013, с.134-140.
  16. Кирпа С. Проведення слідчим негласних слідчих (розшукових) дій: Право і Суспільство №2/2013, с.216-221.
  17. Недобор І. Використання оперативно-розшукової інформації в процесі доказування за новим КПК: Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Юридические науки». Том 26 (65). 2013. №2-1 (Ч.2) С. 334-341.
  18. Благута Р. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми підготовки та проведення. Юридичний часопис Нац. Акад. Внутрішніх Справ, №1, 2013, с.147-152.
  19. Погорецький М. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми провадження та використання результатів у доказуванні. Юридичний часопис Нац. Акад. Внутрішніх Справ, №1, 2013, 270-276.
  20. Погорецький М. Впровадження інституту негласних (розшукових) слідчих дій в правозастосовну практику. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) №2 (28)'2012, с.56-63.